

Píše Petr Brod

(E*forum, 08. 11. 2017)

Kniha ***Das deutschsprachige Prag***, vydaná koncem minulého roku Spolkem Adalberta Stiftera, známou kulturní organizací sudetských Němců, v Mnichově, má poněkud kuriózní ediční historii a nelze se jí zabývat bez podrobnějšího ohlédnutí za výchozí českou publikaci z roku 2014. Ta se nazývá ***Německy mluvící Praha. Galerie osobností***. Pro přehlednost budu v následujícím mluvit o *DP* a o *NMP*.

NMP byla kolektivním dílem přibližně padesáti osmnáctiletých studentů pražského gymnázia Na Zatlance, kteří se pod vedením profesora Radka Aubrechta a v rámci vyučování delší dobu zabývali postavením Němců v pražské společnosti zhruba od 18. století do konce druhé světové války a své poznatky shrnuli do dvou oddílů – třicetistránkové narativní kapitoly o *Životě německé komunity* a lexikální části v délce zhruba 220 stran, nazvané *Biografický slovník*. Tuto publikaci vydalo gymnázium Na Zatlance ve spolupráci s Nakladatelstvím Franze Kafky a za finanční podpory několika sponzorů, včetně Česko-německého fondu budoucnosti.

Rámcové zasazení situace pražských Němců do širších dějin českého hlavního města úvodní kapitola navzdory nadpisu, který vede k očekávání něčeho podobného, neposkytuje. Spíše se jedná o řadu krátkých medailonů o vývoji různých německojazyčných institucí v Praze (např. *Německá univerzita v Praze, Nové německé divadlo, Německé kasino*), kulturních jevů (*Pražský kruh německojazyčných spisovatelů*), společenských vrstev (*Pražští němečtí Židé*) či zájmových organizací (*Německé fotbalové kluby v Praze*). Důraz je na 19. a 20. století a výraznému židovskému podílu na existenci německojazyčného obyvatelstva v Praze je věnována dostatečná pozornost, která však nebrání tomu, aby se text nejméně na jednom místě nepřekrýval s antisemitským klišé o zámožnosti všech izraelitů (str. 37:

„Neopomenutelnou součástí německé pražské komunity byla i velmi početná a bohatá skupina Židů.“). Rodiče Lenky Reinerové i mnozí jiní německojazyční Židé v Praze by se asi silně podivili tomu, že o sto let později jsou automaticky přiřazováni do stejné společenské vrstvy jako dejme tomu Petschkové a Werfelové. Tato vlastnost úvodního textu, totiž absence sociálně-historického pohledu na vývoj německé menšiny v Praze, vede sice k zúženému a někde i zkreslujícímu pohledu na předmět zkoumání, je ale třeba přihlídnout k možnostem a zkušenosti mladých autorů. Vezmeme-li v úvahu skutečnost, že se jedná o středoškoláky, pak lze říci, že výsledkem jejich úsilí je celkem užitečný přehled některých aspektů života pražských Němců.

Otázkou však je, zda se výsledky snažení gymnazistů mají dávat tiskem do všeobecného oběhu. Ještě naléhavěji vyvstává tato otázka u druhé části *NMP*, tedy

biografického slovníku. Ten se, stručně řečeno, nepovedl. Důvodem není ani tak výběr a obsah hesel, ale zcela nedostatečná faktografická, ortografická a jazyková kontrola. I když se v impresu tvrdí, že jazykovou kontrolu provedla Jana Pepelanová, čtenář po chvíli nabude dojmu, že text neprošel žádnou korekturou, a to ani tam, kde by zjištění stavu věci bylo možné prostřednictvím jednoho telefonátu. (Článek o mém otci Lvu Brodovi tak např. připomíná anekdotu o Rádiu Jerevan – „Ano, ale...“. Můj otec nepracoval u „české pojišťovny v Terstu“, nevrátil se později z Terstu do Prahy a nepůsobil „na ministerstvu vnitra“.) U studentů němčiny přímo bolí, píš-li, že Otto Brod napsal román *Der Berauschten* a v jejich kolektivu není nikdo, kdo by to poopravil. Tam, kde se autoři vydávají na pole exilu v anglosaských zemích, to místy vypadá ještě hůře, a tak se dozvídáme, že Carl Ferdinand Cori přijal pozvání na „Washingtonskou univerzitu v St. Louis“, zatímco Victor Leopold Ehrenberg učil „v Bedfordu v Londýně“. Takových příkladů by se bohužel dalo uvést ještě mnoho a celkem proto vzniká dojem, že životopisná hesla řadí *NMP* k podobně nepodařeným dílům jako je trojdílná příručka zesnulého Rudolfa Wlascheka *Biographia Judaica Bohemiae*, vydaná v letech 1995, 1997 a 2003 na univerzitě v Dortmundu.

Jak Wlaschekovo dílo, tak *NMP* vyšly v době, kdy se množí počet vědeckých životopisných kompendií o českých zemích, a jejich srovnání ukazuje, že vydávat díla tohoto druhu, vytvořená jednotlivci nebo skupinami mladých entuziastů, nemá velký smysl, bez ohledu na dobré úmysly autorů. Nadšením pro věc nelze nahradit odbornou průpravu, pečlivou práci s prameny, jazykové znalosti a důsledné redakční zpracování. Této výchozí pozice si byl zřejmě vědom i editor a překladatel *NMP* do němčiny, Wolfgang Schwarz (i jeho jméno *NMP* na str. 264 komolí!), který je kulturním referentem pro české země ve Spolku Adalberta Stiftera, sídlícím v Sudetoněmeckém domě v Mnichově. Tam vznikla myšlenka zpřístupnit *NMP* také německojazyčné veřejnosti, a to coby svědectví zájmu mladých Pražanů o multinacionální minulost jejich města. Pro Schwarze jako pro zkušeného historika v oboru česko-německých dějin přitom ovšem vznikla otázka, co si počít s textem, který má být atraktivní pro širší publikum a jehož podstatná část by se nedala převzít a přeložit bez nákladné revize. Zpracovatel se rozhodl pro radikální řešení – biografický slovník v *DP* chybí a německá verze je tedy obsahově v porovnání s originálem pouze torzem o 76 stranách. (Schwarz tuto skutečnost bez udání důvodu opisuje na s. 5 slovy: „bylo upuštěno od stručných biografii obsažených v české verzi.“) Brožura *DP* proto obsahuje jen úvodní kapitulu originálu, Schwarzem nikterak nerevidovanou a nedoplněnou. Přitažlivost německé verze je ale zvýšena větším počtem fotografií, které mají čtenáři podle editora a překladatele pomoci sledovat v dnešní Praze stopy někdejší německé přítomnosti. (Recenzenta maně napadá, že tomuto účelu by mnohem lépe prospělo německé vydání záslužného literárního místopisu Dana Hrubého *Cesta Pražským kruhem* z roku 2009.) Jako fyzicky lehký a intelektuálně nepřiliš náročný nástin německého prvku v dějinách novověké Prahy může *DP* takto vytyčený cíl splnit.

Radek Aubrecht / Wolfgang Schwarz (Ed.): *Das deutschsprachige Prag*. München: Adalbert Stifter Verein, 2016, 76 s.

